

Parlatorio, jakso 8

[musiikkia]

Elina Pyy: Tervetuloa kuuntelemaan Suomen Rooman-instituutin Parlatorio-Podcastia. Täällä taas äänessä Elina Pyy, mä oon instituutin tutkijalehtori ja nyt jo kahdeksatta kertaa oon täällä juttelemassa erilaisten Rooman kävijöiden, oman alansa asiantuntijoiden kanssa. On ollut tosi iso ilo päästä juttelemaan niin monien kiinnostavien ihmisten kanssa niin monista kiinnostavista aiheista ja nyt tämä kahdeksas jakso on näillä näkymin, tai siis tällä erää toistaiseksi viimeinen Parlatorio nauhoitus, ja ehkä tähän *grande finalen* teemaan sopivasti tällä kertaa vieraana on Suomen Rooman - instituutin johtaja professori Arja Karivieri, tervetuloa Arja

Arja Karivieri: Kiitos.

EP: Tuota, sulla on nyt kohta puoliin, tämän vuoden aikana täyttymässä neljä vuotta instituutin johtajana, eikö niin että aloitit 2017 kesällä?

AK: Kyllä, näin on.

EP: Millaiset tuntemukset nyt pinnassa päällimmäisenä?

AK: No tuntuu aika oudolta, tuntuu oudolta että tosiaan niin monta vuotta tässä on jo aikaa mennyt, vuosia vierähtänyt täällä Roomassa, Villa Lantessa.

EP: Niin, ja se karkaa kyllä nopeasti se aika, käsistä.

AK: Kyllä.

EP: Mä ajattelin kun tätä viimeistä jaksoa suunnittelin, että tämä olisi varmaan tosi hyvä tilaisuus sille että sä voit katsoa näin retrospektiivisesti omaa tutkimusta mitä sä oot tehnyt Roomassa ollessasi. Sitten voidaan myös kertoa siitä et millaista se työ siellä on, mitä me oikeastaan tehdään siellä instituutissa. Mutta ennen kun mennään siihen, niin haluatko sä, katsoa kauemmas taaksepäin, eli miten sä pääsit Suomen Rooman Instituutin johtajaksi? Millainen sun urapolku on tutkijana ollut?

AK: Joo. Tästä tuleekin pitkä tarina koska se on ollut hyvin polveileva ja monta asiaa tapahtunut tässä vuosikymmenten aikana. Elikkä tosiaan mä aikoinaan aloitin opinnot, arkeologian opinnot Turun Yliopistossa ja taidehistorian opinnot Åbo Akademiassa, aikoinaan 1979 sieltä suoraan nuorena ylioppilaana, ja sitten aloitin samalla opiskelemaan kaikkia mahdollisia antiikkiin liittyviä kieliä, eli sitten alkoi myöskin latinan ja muinaiskreikan opinnot ja myöskin sitten italiaa tuli siinä pikkuhiljaa, geologiaa, museologiaa, kulttuurihistoriaa ja kaikkia kivoja aineita...

EP: Eli tosi tällainen laaja kattaus aiheita ja aineita jotka pätevittäneet sitten alaan..

AK: Kyllä, ja sitten innostuin opiskelemaan tietysti kun silloin vasta aloitettiin myöskin klassillisen arkeologian opetus 80-luvun puolivälissä, että sitäkin tuli siinä sitten luettua ja samoin museologia tuli uutena aineena niin kaikkiin tällaisiin innostuin. Mutta et siitä sitten kun olin hakenut tänne Suomen Rooman-instituutin tieteelliselle kurssille eli pääsin toisella kertaa kun hain, niin syksyllä '84, olin täällä talven '84, ja kevään '85, Veikko Litzenin, silloisen instituutin johtajan, työryhmässä. Sinä työryhmäkeväänä '85 oli Suomen Ateenan-instituutti perustettu ja sinne haettiin työryhmän jäseniä, niin sitten hain sinne Ateenan-instituutin työryhmään ja Paavo Castrén valitsi minut siihen ensimmäiseen työryhmään, ja olin kolme seuraavaa vuotta aina keväätkin sitten tuolla Ateenassa. Mulla

on välillä tässä tämmöinen Ateenan koukkaus sitten, siellä tuli vietettyä useampi vuosi väitöskirjaa tehden.

EP: Joo.

AK: Aika yllättävästikin sain sitten heti silloin syksyllä '97 ensimmäisen viransijaisuuden Ruotsissa, olin ensin Lundin yliopistossa lehtorin viransijaisena ja tuntiopettajana '97-'98 ja sen jälkeen siirryin sitten lehtorin viransijaiseksi 1999 vuodesta Tukholman yliopistoon missä olen tänäkin päivänä. Voi sanoa, että mulla on vuodesta 1999 tämmöinen pitkä, pitempi kausi ollut siellä Tukholman yliopistossa, että missä mä oon vuodesta 2012 professorina ollut.

EP: Joo, josta sä oot nytkin ollut virkavapaalla, eikö niin? Kun sä oot Instituutin johtajana ollut...

AK: Kyllä, ja tavallaan sitten tämä mikä johti myös siihen, että tulin tänne Suomen Rooman-instituuttiin johtajaksi, niin se liittyy siihen, miten kollegoideni kanssa, erityisesti Katariina Mustakallion kanssa, olimme hakeneet projektia Suomen Akatemiasta ja saimme sen 2015, nelivuotisen projektin Suomen Akatemian ja Tampereen yliopiston yhteistyöprojektina. Toisena vuonna, tämän projektin toisena vuonna aloitin täällä, sain sitten virkavapaata Tukholmasta kun minut oli valittu johtajaksi. Eli sillä tiellä olen tässä nyt...

EP: No niin, joo. Eli tämä teidän suuri hieno Ostia-projekti, puhutaan siitä vielä tarkemmin vähän myöhemmin, mutta se niin kuin siirtyi tänne instituuttiin sinun mukana.

AK: Kyllä, kyllä näin voi sanoa, että se siirtyi tänne minun mukana ja tosiaan täällä tehtiin loppuun tämä Akatemiaprojekti, silloin 2019 se päättyi virallisesti silloin elokuun lopussa.

EP: Se kurssi vuonna '84, niin se oli sun ensimmäinen kosketus Villa Lanteen ja Suomen Rooman-instituuttiin eikö niin?

AK: Joo, kyllä näin voi sanoa että se oli se ensimmäinen kurssi johon osallistuin. Mutta mä olin jo täällä käynyt aikaisemmin, kun Turun yliopiston arkeologian opiskelijat järjestivät neljän viikon bussimatkan tammikuussa 1981 tänne Italiaan, ja silloinhan me käväisimme myös täällä Villa Lantessa, elikkä se oli ensimmäinen käyntini Villa Lantessa...

EP: Siis tulitteko bussilla Suomesta asti?

AK: Kyllä, itse olimme vuokranneet ja tehneet matkaohjelman ja tosiaan lähdimme 27.12. Turun Tuomiokirkon edestä ja sinne sitten palasimme neljä viikkoa myöhemmin. Eli tämmöinen jännittävä Euroopan halki ja tosiaan uutta vuottakin juhlimme Venetsiassa San Marcon kirkon edessä. Eli tällaisia muistoja.

EP: Mä mietin myös tässä että ehkä välttämättä kaikille meidän kuulijoille ei oo niin tuttu tämä instituutin toiminta ja rakenne. Eli jos ei oleteta itsestäänselvyytenä, että kaikki tietää millaista tiimiä sä johdat, niin kerrataan. Eli kun mä oon Instituutin tutkijalehtori, sehän tarkoittaa sitä, että Arja on mun esinainen tietysti, ja sen lisäksi meidän tiimissä on sitten amanuenssi, intendentti ja harjoittelija Roomassa, ja asiamies Suomen päässä. Eli tällaista porukkaa sä luotsaat.

AK: No kyllä, ja tietysti voi sanoa näin, että meillähän on tärkeä ryhmä Suomessa, eli siellähän meillä on tietysti säätiön hallitus joka hallinnoi, ja puheenjohtaja on Katariina Mustakallio Tampereen yliopistosta, ja sen lisäksi instituutilla on valtuuskunta johon kuuluu kolmekymmentä jäsentä joka sitten myös liittyy tähän, voi sanoa Instituutin ja säätiön hallinnointiin, eli meillä on suuri taustatukiryhmä eri yliopistoista ja muista instansseista siellä Suomessa.

EP: Kyllä on, ja nämä on juuri ne päätöksen tekevät elimet siellä Suomessa sitten.

AK: Kyllä, kyllä joo.

EP: Haluatko sä kertoa vähän, niin yksityiskohtaisesti kun haluat, et millaista työtä johtajan työ on? Millainen on sellainen normaali työpäivä Villa Lantessa, koska sinähän siis myös asut, johtaja myös asuu Villa Lantessa?

AK: Kyllä, sehän tässä on, tämä johtajan Villa Lante, Suomen Rooman-instituutin johtajalla on tämä suuri etu voida asua täällä hienossa renessanssihuvilassa, palatsissa jos näinkin voimme sanoa, ja sehän johtajan asunnossa on myöskin mielenkiintoista, että siinä asui Demetrio Helbig joka sen aikoinaan Suomen valtiolle myi 1950, eli se on se sama huoneisto missä johtaja sitten asuu. Mutta tosiaan tähän normaaliin päivään, siihen tietysti kuuluu erilaisia keskusteluja muun henkilökunnan kanssa ja käytännön toimintaan liittyviä asioita. Sen lisäksi tietysti jokaisella johtajalla on aina oma tutkimusprojekti, jota hän vetää tämän kolmen neljän vuoden aikana jonka johtaja täällä on. Minulla on ollut nyt sitten Ostiaprojekti ja nimenomaan oman työryhmän kanssa Ostian vaiheet, mitä tapahtui Ostian satamakaupungille myöhäisantiikin aikana ja varhaiskeskiajalla kun kristinusko tulee Roomaan ja Ostiaan ja näin edespäin. Se on tavallaan se oma päätutkimusprojekti ja siihen liittyvä projektin johto, ja sitten luonnollisesti kaikkien julkaisujen kirjoittaminen ja kirjojen toimittaminen, eli tänä aikana on tullut toimitettua neljä kirjaa itse asiassa, tuli juuri laskettua.

Ja sitten tietysti joutuu kirjoittamaan erilaisia lausuntoja, esimerkiksi minulta pyydetään välillä lausuntoja eri yliopistoista, esimerkiksi väitöskirjan esitarkastajan lausuntoja, tai pyydetään kommentteja artikkelikäsitelmiksi, joita eri tieteellisiin aikakausikirjoihin on lähetetty eli he ottaa minuun yhteyttä. Sitten ohjaan väitöskirjoja, ja täällä paljon suunnitellaan aina uusien tapahtumien, uusien konferenssien, luentotilaisuuksien järjestämistä täällä Villa Lantessa, Suomen Rooman-instituutissa eli tällaisia pitää pohtia. Ja välillä on yhteistyötä Norjan-instituutin kanssa tähän *Circolo Gianicolensen* yhteisten seminaarien järjestämiseen. Mutta että tosiaan, ja missä Elinalla on myös tärkeä rooli, on tämä opetustyö sitten, instituutillahan on joka syksy, vaikka nyt valitettavasti jouduimme tämän talven aikana peruuttamaan sen meidän antiikin ja keskiajan Rooman johdantokurssin, mutta ensi syksynä tulee seuraava johdantokurssi. Sitten jokainen johtaja vetää myöskin kaksi tieteellistä kurssia ja sitten niistä valitsee työryhmän. Ja opettajakurssi, ensi kesänä meidän opettajakurssi, tai sitten voin vielä sanoa, että osallistun erilaisiin kokouksiin niin kuin nyt aamupäivä meni instituutin säätiön hallituksen kokouksessa, jossa käytiin läpi viimevuoden toimintakertomus ja tilinpäätös ja tällaisia kaikkia jännittäviä...

EP: Tärkeitä asioita...

AK: Eli se koostuu hyvin monipuolisista eri asioista.

EP: Kun sä katsot nyt taaksepäin tätä omaa johtajakautta, niin nouseeko jotkut muistot, työhön liittyvät kokemukset sellaisina kohokohtina?

AK: No, mulla on useitakin hyvin mukavia, jännittäviä muistoja, ensimmäiseltä syksyltä jo silloin kun juhliittiin 100 vuotta Suomen itsenäistymisestä, niin meillähän oli vielä sitten Suomen suurlähetystön kanssa yhteistyössä silloin 5.-6.-7. joulukuuta voi sanoa tämmöinen kolme päivää tapahtumia, eli ensin oli tämä ikimuistoinen Colosseumin valaiseminen Suomen värein, jonka suurlähetystö oli onnistunut saamaan. Ja meillä oli vielä sitten kolmantena päivänä tällainen tieteellinen seminaari, jossa pidettiin esitelmää nimenomaan sitten tästä Suomen itsenäisyyden ajasta ja eri aspekteja Suomen historiasta ja sen jälkeen vielä tällainen juhla, joka päättyi tietysti musiikkisuuteen ja siinä hauska muisto tästä meidän karaokelauluista, eli kaikki italialaiset, suomalaiset yhdessä laulettiin ”sono finlandese” ja ”olen suomalainen”, ei pelkästään ”sono italiano”

vaan tosiaan ”sono finlandese” italiaksi ja ”olen suomalainen” suomeksi elikkä tällaisia hauskoja muistoja...

EP: Eli riehakas kulttuurien kohtaaminen...

AK: Kyllä, kyllä.

EP: Ja varmaan mukava katsoa taaksepäin just tuollaistakin kokemusta, että ennen kun tuli tämä pandemia, ja ennen kun tuli sulku ja rajoitukset niin tapahtui jotain tuollaista. On se hyvä muisto sieltä.

AK: Kyllä, kyllä. Ja tietysti näihin tieteellisiin kursseihin liittyy nämä hienot matkat, joita opiskelijoiden kanssa saa tehdä. Eli keväällä 2018 teimme pitkän Pohjois-Italian matkan, jolloin kävimme Ravennassakin ja juuri Danten haudalla, nythän meillä on tosiaan tämä Danten juhluvuosi, ja tutustuimme kaikkiin näihin hienoihin Ravennan kirkkoihin. 2019, kaksi vuotta sitten keväällä, teimme yhdessä Ruotsin instituutin johtajan ja heidän tutkijalehtorinsa ja opiskelijaryhmän kanssa yhteisen Sisilian matkan, eli suomalais-ruotsalainen useamman päivän Sisilian kierros, jossa kummankin maan opiskelijat pitivät sitten kussakin kohteessa esitelmää, ja se oli hyvin ikimuistettava hieno matka.

EP: Joo, kuulostaa tosi hienolta. Meidän työryhmä silloin Katariina Mustakallion johtajakaudella, me tehtiin myös Sisilian ekskursion, ja se on kyllä yksi kaikkein parhaimpia kokemuksia.

AK: Kyllä.

[musiikkia]

EP: Jos sä haluat puhua myös siitä Ostiaprojektin tieteellisestä sisällöstä, niin mä mietin että tämä vois olla tosi hyvä tilaisuus avata sitä, ylipäätään tietenkin Ostia projektin sisältöä, joka jossain määrin saattaa yleisölle olla jo tuttu, mutta sitten myös sitä että millaista on suuren tutkimusprojektin johtaminen ja *managerointi* ja hallinnointi. Meillä on hyvä tilaisuus tässä tehdä sitä tunnetuksi ja ymmärrettäväksi. Ostia varmaan on, mä arvioisin, että se on suurelle yleisölle Suomessa tutumpi kuin moni muu antiikin tutkimusprojekti, johtuen just tästä upeasta näyttelystä Tampereella Vapriikissa. Sehän oli valtavan suosittu ja vaikka mulla ei itsellään ollut mitään osaa eikä arpaakaan sen järjestämiseen, niin minullekin on niin monet ihmiset tulleet antamaan positiivista palautetta, että se oli kyllä todella hieno juttu. Kiitos siitä, ja onnea siitä koko projektille.

AK: Kiitos.

EP: Itsessäänhän tämä koko Ostiaprojekti oli paljon laajempi vielä. Te tutkutte elämää Rooman monikulttuurisessa satamakaupungissa, ja nyt sit just alkuvuodestahan tämä Ostiaprojektin suuri julkaisu tuli ulos. Haluatko sä kertoa siitä, että mistä siinä projektissa kaikkein yksinkertaisimmillaan oli kyse, mitkä ne teidän pääkysymykset oli ja löytyikö niihin vastauksia?

AK: No voin sanoa näin, että siinä pääkysymyksiä oli nimenomaan Ostian satamakaupungin, sen satama-alueen kehitys tuhannen vuoden aikana, miten se elämä, siis sekä se materiaallinen kulttuuri ja konkreettiset jäänteet, kaikki esineistö mitä sieltä on löydetty kaivauksissa siis mitä tämä materiaallinen kulttuuri, materiaaliset jäänteet kertoo ja kaikki kirjalliset, siis esimerkiksi piirtokirjoitukset ja nämä, mitä ne kertoo näistä ihmisistä jotka asuivat siellä tämän tuhannen vuoden aikana. Ostia oli Rooman valtakunnan pääsatama, ja mitä tässä tuhannen vuoden aikana keitä kaikkia tänne tuli, siis Roomaan ja Ostiaan, Ostian kautta. Ostia nimenomaan tällaisena kansojen kohtauspaikkana, ja miten se sitten heijastui siihen kaupungin elämään. Itse projektin nimenä oli ensimmäisenä kysymys *Segregated or integrated?* eli kysymyksenä tavallaan se, että miten jostain

tuolta itäiseltä Välimereltä esimerkiksi tullut henkilö täällä, että sopeutuiko hän, tuliko hänestä heti roomalainen, vai säilyttikö hän ja omaksui kaikki roomalaiset kultit ja näin edespäin, vai säilyttikö hän tämän oman kulttuurinsa. Me olemme tutkineet siis sitä, että mitä omaksuttiin, mitä nämä uudet tulokkaat, mitä he omaksuivat tästä Rooman kulttuurista ja myöskin näistä vanhoista kulteista ja miten taas heidän mukanaan tuoma kulttuuri siis vaikutti sitten tämän kaupunkielämän muutoksiin ja kehitykseen...

EP: Aivan, joo. Eli missä määrin se paikallisidentiteetti säilyi ja missä määrin sitten muokkautui sen ympäröivän yhteiskunnan perusteella.

AK: Kyllä.

EP: Näkyykö siellä sellaista, että olisi niin kuin erilaiset paikalliset identiteetit eri puolilta Välimerta tulleiden ihmisten kulttuurit muodostaneet jonkunlaisia hybridejä siinä uudessa ympäristössä?

AK: No siellä on, se on todella jännittävää, että siellä nimittäin on, on tällaisia omia alueitaan, joissa oli vähän erilaisia identiteettejä. Kun Ostian oma satama silloin varhaisella keisariajalla osoittautui liika pieneksi siinä joen suussa, eli Tiber-joen suussa, niin silloin keisari Claudius rakensi uuden sataman sinne pohjoiseen, toista kilometriä pohjoiseen Ostian kaupungista ja siitä joen suusta, ja jota sitten Trajanus sata vuotta melkein, no ei ihan sata vuotta myöhemmin, mutta kuitenkin, laajensi vielä sitä satamaa. Sinne Portukseen, sinne uudelle satama-alueelle muodostui tämä uusi asujaimisto, asuinkeskus, ja se mikä on mielenkiintoista, että sieltä löytyy nimenomaan asukkaita tai jotka ovat siellä kuolleet ja jotka käyttivät kreikkaa, siis siellä oli nimenomaan kreikankielinen yhteisö. Eli sinne oli tullut väestöä esimerkiksi Egyptistä, jotka toivat myöskin sitten mukanaan egyptiläisiä kultteja. Meillä on siellä tällainen oma yhteisönsä tavallaan.

EP: Joo. Eli siinä Ostian mittakaavassa, taikka Ostian ja Portuksen mittakaavassa näkyy sitä, että tietyt alueet edusti ehkä voimakkaammin tiettyjä kulttuureja, että siellä oli sellaista alueellista segregaatiota mutta niiden välistä integraatiota kuitenkin.

AK: On, on kyllä. Ja sen takia on myöskin tulkittu sitä, että koska Ostiastahan on löydetty voi sanoa läntisen Välimeren parhaiten säilynyt synagoga kaupungin muurien eteläpuolelta, niin sitähan on nimenomaan myöskin tulkittu, että se kyseinen synagoga olisi liittynyt tavallaan tällaiseen juutalaisten alueeseen, tai että heillä olisi ollut tämmöinen oma alue siinä lähellä sitä synagogaa. Koska muualta kaupungin muurien sisäpuolelta ei ole löytynyt mitään vastaavaa jäännettä synagogasta.

EP: Joo, aivan. Ja sehän on niin kuin aivan vähintäänkin se on todiste siitä, että elinvoimainen juutalaisyhteisö siellä on ollut

AK: Kyllä.

EP: Joo. Tosi kiinnostavaa. Voisin kuvitella, että tuon Ostiaprojektin sellainen urauurtava anti ehkä suurelle yleisölle joka ei välttämättä ole antiikin tutkimuksen alalta, ammattilaisen alalta, niin voisi olla se että se tuo meille nähtäväksi, mulle itselle on ollut silmiä avaavaa myös se että miten valtavan monikulttuurinen Rooman valtakunta oli. Ja Ostia on loistava esimerkki siitä, koska se on just se satamakaupunki niin se on se paikka missä sen valtavan imperiumin eri alueilta ihmiset kohtaa. Monikulttuurisuus on niin päivänpolttava aihe nykyään, että se on hirveen ilahduttavaa nähdä, että miten vahvaa se on ollut jo antiikin Roomassa, miten paljon sitä diversiteettiä löytyy sieltä Ostiasta

AK: Kyllä, se on todella jännittävää, ja se että se näkyy myöskin pienesineistössä siis sillä tavalla, tai todella että siellä on myöskin esineitä, joissa kuvataan näitä erilaisia, eri etnisiä ryhmiä ja niitähan

meidän projektissa Ria Berg, tuleva Suomen Rooman-instituutin uusi johtaja, niin Ria nimenomaan tutki, että miten pienesineistöä voidaan nähdä myöskin tätä, tällaisia eri etnisiä ryhmiä.

EP: Millaisia etnisiä ryhmiä sieltä nousi? Ihan jos muutamia mainitset, no nyt puhuttiin juuri juutalaisyhteisöstä ja kreikankielisestä yhteisöstä mutta muita...

AK: Joo, kreikankielinen ja sitten myöskin niin kuin sanoin, egyptiläiset, aleksandrialaiset, ja sitten meillä tiedetään esimerkiksi gallialaisia, elikkä tämän äitijumalan Kybelen ja Attiksen kultin yksi kannattaja, joka on sinne pyhäkölle antanut erilaisia lahjoituksia, niin hän oli vapautettu orja, joka tuli Galliasta. Siinäkin meillä on tämmöinen oma ryhmänsä. Ja Ostiassa on vielä hyvin tärkeä esimerkki sitten tämä niin sanottu *Piazzale delle corporazioni*, elikkä ”korporaatioiden”, ”kilttojen” tori, jossa on lattiamosaikeissa esitetty näiden kilttojen, eri puolilta Välimeren, eri Rooman provinseista tulleiden yhteisöjen nimiä ja kaupunkien nimiä, siellä on vaikka mitä. Mauretania esimerkiksi Pohjois-Afrikasta, ja tosiaan Sardiniaakin muutama kaupunki ja niin edespäin, elikkä siellä on ollut edustettuna ihan joka puolelta Välimeren.

[musiikkia]

AK: Meillä tuli projektiin mukaan Tukholman yliopiston meidän arkeologian ja klassisen arkeologian laitoksen luututkijat, eli osteoarkeologit, siihen mukaan. Anna Kjellström tuli tutkijaksi siihen mukaan, ja hän nimenomaan tutkii vainajia, siis niin sanottu bioarkeologia, kun puhutaan bioarkeologiasta, jolloin otetaan esimerkiksi hampaista näytteitä, joista voidaan sitten isotooppianalyysillä tutkia esimerkiksi vainajien ruokavalioita. Ja tietysti ihan silmämääräisellä tutkimuksella osteoarkeologit pystyvät näkemään mitä sairauksia vainajalla on ollut, eli ihan silmämääräisellä tutkimuksella pystyy näkemään tällaista. Mutta sen lisäksi me tehdään myös Tukholmaan DNA-laboratorion kanssa yhteistyötä, eli DNA-tutkimusta, joka pystyy näyttämään, se DNA pystyy näyttämään ihmisen alkuperän aika tarkkaankin.

EP: Joo. Eli Ostiaprojektissa, teillä on ollut siis siinä linssin alla antiikin aikaista DNA:ta...

AK: Kyllä, kyllä. Ja juuri odotamme, siis tiedän jo enkä voi paljon paljastaa, koska se ei ole vielä julkaistu, mutta voin sanoa, että tulee hyvin jännittäviä tuloksia Ostian vainajien luuanalyysista.

EP: Tämä on todella jännittävää, ja tämä on tosi hyvä esimerkki siitä että miten luonnontieteet ja ihmistieteet voi tukea toisiaan ja sillä tavalla että se on oikeasti antoisaa ja siitä saadaan tietoa johon meillä muuten ei olisi pääsyä. Varmaan noista luututkimuksista niistä varmaan pystyy määrittämään kaikenlaista eli vaikka niin kuin ihmisen kuolinsyytä tai ikää kuollessa...

AK: Kyllä, kyllä nimenomaan. Ja hampaista näkee, millainen ruokavalio on ollut lapsuudessa, tai siis ihan siihen saakka, voi sanoa 20-vuotiaaksi saakka, että miten niissä eri lapsuuden vaiheissa minkälainen ruokavalio on ollut, että jos on ollut puutetta jossain vaiheessa ja näin. Että kaikki tällaiset näkyvät hampaissa, sekin on jännittävää.

EP: Miten te pääsitte niihin ostialaisiin hampaisiin käsiksi? Missä ne oli ja miten se proseduuri meni että te pääsitte tähän materiaaliin käsiksi?

AK: No, meillä on tosiaan koko tuo Ostia-projekti tehty erinomaisessa yhteistyössä Ostian arkeologisen puiston kanssa, ja heidän tutkijoidensa kanssa, ja siellä erityisesti osteoarkeologi Paola Francesca Rossi, joka on yhteistyössä meidän projektitutkijamme Anna Kjellströmin kanssa nyt analysoinut niitä luurankoja, niitä luumateriaaleja. Mutta sen lisäksi, meillä on täällä Rooman hautausmaiden ja Roomasta löydettyjen keisarikauden vainajien erikoisekspertit olleet tässä mukana: eli Paola Catalano, joka johti eläkkeelle jäämiseensä saakka tätä Rooman luulaboratoriota jos näin voidaan sanoa tai antropologista laboratoriota, ja hänen kollegansa Tor Vergatan yliopistosta

professori Olga Rickards ja Flavio de Angelis, jotka ovat sitten tehneet tällaisia vertailevia tutkimuksia sitten myös tästä siis Roomaan, että me saadaan tuloksia että me voidaan verrata Roomasta löydettyjä vainajia niihin Ostiasta löydettyihin vainajiin. Eli saadaan tällaista vertailevaa tutkimusta, joka on todella jännittävää.

EP: Joo, eli kyseessä oli niin kuin yhteistyötahojenkin suhteen kyseessä oli iso projekti...

AK: Kyllä.

EP: Mutta on kiinnostavaa kuulla, tosiaan siitä aikajänteestäkin, että se on ollut pitkä polku lähtien siitä, kun te Katariinan Mustakallion kanssa aloitte suunnittelemaan tätä, päätyen nyt sitten näihin lopputuloksiin ja lopputulemiin. Paljastuiko sieltä antiikin Ostiasta jotain yllättävää, jotain sellaista mitä te ette olisi osanneet odottaa, tai mitä niissä alkuhypoeteeseissa ei tullut mieleen?

AK: No, paljastuihan sieltä itse asiassa tosiaan näitä jännittäviä asioita, meidän näitä tutkijakollegoita eri maista jotka osallistuivat tämän projektin julkaisun tekemiseen ja tuon Vapriikin näyttelyn tekemiseen myöskin, heidän tuloksensa antoivat monta kertaa todella jännittäviä tietoja, niin kuin esimerkiksi Michael MacKinnon joka on tutkinut eri Ostiassa työskennelleiden projektien parin kymmenen vuoden, tai parikymmentä vuotta sitten työskennelleiden projektien eläinten luita, siis mitä näissä arkeologisissa projekteissa on löydetty. Hänen tuloksensa osoittivat näiden materiaalien tutkimuksen jälkeen, että Ostiassa on syöty pääasiassa lihaa, ja erityisesti possun liha on ollut suosittua. Ja tässä hänen tuloksissaan on erittäin jännittävää se, että siellä on yllättävän vähän kaloja, koska ilman muuta kuvittelee, se on satamakaupunki, elikkä...

EP: Siis sehän on satamakaupunki...

AK: Niin, hän löysi todella vähän, siis minimaalisesti kalan luita näissä tutkimuksissa, eli tosiaan pääasiassa syöty lihaa kuitenkin, ja tämä on hyvin jännittävä tulos.

EP: Ja sitten varsinkin, kun on tottunut ajattelemaan, että se lihansyöminen ei suinkaan ole esimodernina aikana ollut niin jokapäiväistä kuin mitä nykyään helposti on. Onko tuossa sitten mahdollisesti jotkut kulttuuriset tottumukset olleet vaikuttamassa taustalla?

AK: No sekin saattaa vaikuttaa, että se mitä hän tutkimuksessaan on todennut, että siinä on enimmäkseen possunlihaa ja tuota naudanlihaa, mutta että sitten kun tullaan myöhäisantiikkiin, eli puhutaan nyt 300, 400, 500 -luvusta niin silloin yleistyy joko lammas tai vuohi, eli sitten tulee enemmän lammas-vuohi, ja niitähän luita ei aina pysty erottamaan että kumpi, onko kyseessä lammas vai vuohi, mutta että sen määrä lisääntyi myöhäisantiikissa. Mutta edelleenkin tosiaan näitten lihaeläinten määrä on yllättävä, ja hän tulkitsi sen sillä tavalla myös, että on mahdollisesti voinut myös olla jopa kaupungin sisällä niitä eläimiä, mutta että niitä olisi laidunnettu pääasiassa siellä maaseudulla, kaupungin ulkopuolella ja sitten sieltä tuotu kaupungin asukkaiden tarpeisiin. Tämä on yksi tällainen jännittävä, yllättävä havainto. Ja tietysti sitten meidän projektin yhteydessä meillä oli tähän projektin julkaisuun, tähän näyttelyjulkaisuun myöskin useampi tutkimus joka liittyy piirtokirjoituksiin. Erityisesti professori Ray Laurence ja hänen kollegansa ovat tutkineet piirtokirjoituksia ja meidän postdoc-tutkijamme Ghislaine van der Ploeg, joka omissa tutkimuksissaan myöskin pystyi näyttämään että jännittävästi sillä pienellä keinotekoisella saarella, joka oli tämän Portuksen sataman ja Ostian kaupungin välillä, niin siellä olleella hautausmaalla käytettiin erilaisia termejä hautakivissä kuin mitä sitten Ostian kaupungin muurien lähetyvillä olevilla hautausmailla. Eli nekin saattoivat paikallisesti erota niinkin lähellä sitä itse kaupunkia, että minkälaisia tekstejä valittiin oman perheen vainajien hautakiviin.

[musiikkia]

EP: Näyttelyhän oli hurjan suosittu, ja vaikka nyt tuli tuo pandemia sotkemaan, niin silti sen näki valtavan moni ihminen, ja siihen liittyvät yleisöluennot oli myös todella arvokasta antiikin historian yleistajuistamista ja tiedon levittämistä. Mutta millaista se oli se näyttelyn rakentaminen? Se oli varmasti ihan oma osansa tätä projektia, ja työläs sellainen luultavasti...

AK: Kyllä, voi sanoa, että siinä todella vaadittiin aikaa ja kärsivällisyyttä, eli meillä oli todella useita tapaamisia täällä siis sekä Ostiassa, paikallisten viranomaisten kanssa, kun valittiin näitä esineitä, jotka sitten otettiin näyttelyyn, ja siinähan nimenomaan Ria Bergillä oli keskeinen rooli, siinä näiden pienesineiden valinnassa ja niiden kontrolloinnissa, ja siinä meitä auttoi suuresti Paola Germoni, joka vastaa Ostian löytövarastoista. Ja samaten myöskin täällä Roomassa jouduimme pitämään kanssa joitakin tällaisia tapaamisia ja neuvotteluja liittyen niihin pienoismalleihin, joita me saatiin siihen näyttelyyn. Eli pienoismalleja sieltä *Museo della Civiltà romana* eli antiikin Rooman kulttuurin museosta, jonka Mussolini rakennutti jo ennen toista maailmansotaa ja jonne hän pyrki kokoamaan kaikki nämä tärkeät esimerkit Rooman kulttuurista, ja sieltä tosiaan on näitä upeita pienoismalleja rakennuksista, Ostian rakennuksista joita me sitten saatiin myöskin sitten lainaan, mikä oli todella hienoa. Tällaisia pienoismalleja, jotka eivät ole olleet nähtävillä vuosikausiin, koska se museo on nyt suljettuna ja sitä on nyt korjattu vuosikautia ennen kun se pystytään, tai ei vieläkään ole valmis muutama vuoteen ymmärtääkseni ennen kun se pystytään avaamaan uudestaan yleisölle.

EP: Se on hieno juttu, että sieltä sitten saatiin, suomalaisen yleisön nähtäväksi Tampereelle niitä pienoismalleja.

AK: Kyllä, ja sittenhän me tarvittiin myös paljon voi sanoa sitten suurta, tai voi sanoa, että suurta kärsivällisyyttä tietysti vaati myöskin se kaikilta konservaattoreilta sekä Ostiassa että sitten taas Vapriikin konservaattori Anne Makkonen ja hänen kollegansa, eli ensin ne esineet, jotka lähetettiin Suomeen, niin nehan piti tarkastaa, kunnostaa ennen sitä matkaa ja kaikki tällainen vaatii paljon aikaa, ja kaikkien esineiden valokuvaus, ja Ostian alueen valokuvaus. Eli siellä minä itse kuvasin paljon, mutta sitten tuli myös Vapriikin oma valokuvaaja, Saana Säilynoja, joka oli näyttelyarkkitehdin, Taina Väisäsen kanssa sitten Ostiassa muutaman päivän retkellä, että tehtiin tosiaan tällainen iso Ostian kierros, jolloin valokuvattiin erikseen monia kohteita.

EP: Oliko teillä visio siitä että mitä tästä Ostia-projektista te haluatte erityisesti tuoda sinne suomalaisen yleisön nähtäville? Ja tuntuuko että te onnistuitte siinä?

AK: Kyllä, täytyy sanoa että itse olemme tyytyväisiä siinä että me onnistuimme saamaan näkyville sen mitä me tavoittelimme. Eli juuri sen, että esittää suomalaisille ja suurelle yleisölle se Ostian elämän monimuotoisuus, kuinka 2000 vuotta sitten ihmisillä oli ihan samat surut ja ilot kuin meillä on tänä päivänä ja todella että kuinka elävä kaupunki Ostia oli. Ja kuitenkin se että kun ajatellaan, että se oli hyvin monikulttuurinen ja ihmisiä oli siellä jotka olivat tulleet joka puolelta Rooman valtakuntaa ja asuivat siellä rauhanomaisesti yhdessä, ja siellä oli monta, tai monen eri kultin ja uskonnon harjoittajaa ja siitä huolimatta kaupunkielämä jatkui rauhanomaisesti vuosisatoja...

EP: Siinä on ehkä sellainen aika kaunis oppitunti nykyajallekin: monimuotoisuuden arvosta...

AK: Kyllä.

EP: Yleisö varmasti oli myöskin aivan yhtä tyytyväinen siihen, tai siis tähän lopputulokseen kuin mitä tekin olette. Se Ostianäyttely oli kyllä hyvin ainutlaatuinen kokemus Suomessa ja oli ihanaa, että antiikin historiaa saatiin sillä tavalla laajemmin nähtäväksi. Mun piti vielä kysyä, sä mainitsit aikaisemmin, että tähän johtajakautteen Ostiaprojektiin sivuten ja tiiviisti liittyen oli myös oman työryhmän toiminta. Johtajan työryhmään on hyvin keskeinen osa meidän instituutin toimintaa, jokainen johtaja valitsee, valikoi itselleen työryhmän joka sitten tekee tutkimusta johtajan johdolla

artikkelimuotoista tutkimusta ja tekee yhteisjulkaisun, niin kerro vähän siitä. Millainen sun työryhmä oli, mitä he tutkivat Ostiaan liittyen, ja keitä he olivat?

AK: Voi sanoa näin, että mun työryhmän työ vielä jatkuu, koska tosiaan tässä periaate on se, että kun on järjestänyt kaksi tieteellistä kurssia niin heistä valitaan sitten tämä itse työryhmä, joka tekee yhteisjulkaisun johtajan johdolla. Ja tosiaan valitsin tämän työryhmän, kokosin sen 2018 ja 2019 tieteellisten kurssien osallistujista ja minulla on tässä työryhmässä kuusi henkilöä, eli siinä on Riikka Vuoksenmaa, Anna Vuolanto, Maria Solin, Taneli Puputti, Ville Kukkonen ja Joonas Vanhala. Eli eri Suomen yliopistoista osallistujat, joilla kaikilla on omat erikoisalansa, eli periaatteena näissä tieteellisissä ryhmissä on aina se että luodaan tämmöinen poikkitieteellinen ryhmä, joka edustaa montaa eri alaa, koska se nimenomaan hyödyntää näitä osallistujia myös kaikkein eniten. He tavallaan antavat toisilleen, niin kuin Elina voi sitä varmaan kommentoida itsekin siihen, että kuinka tällainen työryhmässä olo on hyödyttänyt omaa tutkimusta...

EP: Kyllä kyllä, jokaisella on se oma erityisosaamisalansa ja sitten seminaarimuotoisessa työskentelyssä ja johtajan johdolla käydään läpi sitä tutkimusta, sitä tutkimustyötä ja opitaan toisiltaan, niin se on todella hyödyksi, varmaan useimmat työryhmässä olleet on sen hyödylliseksi kokeneet. Ja sun työryhmän tilanne on nyt siis se, että heillä tosiaan tämä tutkimustyö jatkuu niin kuin sanoit. Heillä on artikkelit työn alla, ja sitten tulee yhteisjulkaisu lopulta eikö niin?

AK: Kyllä, he tulevat nyt kesällä, kun tosiaan jouduttiin siirtämään tätä heidän talven oleskelua täällä, niin että tulevat nyt sitten kesä-heinäkuussa vielä tänne valmistelemaan tätä, viimeistelemään itse kukin tätä artikkeliaan. Eli työryhmäni on tutkinut nimenomaan Ostian myöhäisantiikin ja varhaiskeskiajan vaiheita, eli mitä tapahtui tälle kaupunkikulttuurille, kun osin kaupungin kerrostaloissa ja muissa tietyillä alueilla kaupungissa voidaan nähdä, että taloja on hylätty, mutta toisaalta sitten on rakennettu uusia hienoja yksityistaloja. Ja samaan aikaan kristinuskosta tulee Ostiaan ja Portukseen, ja sinne aletaan rakentaa myös varhaiskristillisiä kirkkoja. Eli koko kaupungin luonne muuttuu, ja samalla voi sanoa, että myöskin uskonnollisesti koko kaupungin elämä muuttuu, koska ne vanhat traditionaaliset kultit kielletään silloin 300-luvun lopulla ja kristinuskosta tulee valtakunnan pääuskonto, joka näkyy myös sitten siinä sillä tavalla, että tälle alueelle tulee useita sekä marttyyrikultteja että pyhimyskultteja. Tämä on hyvin mielenkiintoinen aspekti mitä työryhmäni on nyt myöskin tässä tutkinut kukin omissa aiheissaan, eli miten se näkyy myöskin sitten tässä kaupunkikuvassa ja kirjallisissa lähteissä. Rooman ensimmäisten paavien historiikeissa myöskin kerrotaan tästä muutoksesta mikä tapahtuu siis sekä Roomassa että Ostiassa tänä aikana, eli siihen 700-luvulle saakka me tutkimme mitä tapahtuu kun kaupunki oikeastaan silloin hylätään 600-luvun jälkeen ja asukkaat siirtyvät sisämaahan päin. Eli tämä on ihan oma kysymyksensä ja sen takia halusin tehdä tästä tämmöisen oman projektinsa.

EP: Kiitos hirveen paljon Arja kun olit haastateltavana ja kertomassa omasta kokemuksesta johtajana. Sulla nyt on vielä tehokasta työaikaa jäljellä tuonne kesään asti, eikö niin että kesällä sitten Ria Berg siirtyy instituutin johtajaksi, sun seuraajaksi?

AK: Kyllä, Ria Berg aloittaa johtajana ensimmäinen elokuuta ja Riahan alkaa tutkia sitten nimenomaan tätä luontosuhdetta, että millainen oli ihmisten luontosuhde silloin antiikin aikana ja sekin on hyvin jännittävä aihe...

EP: On, ja siinäkin on potentiaalia tosi suurelle projektille...

AK: Kyllä, kyllä...

EP: Millainen kokemus, näin niin kuin loppukaneettina, millainen kokemus nämä on ollut nämä johtajavuodet? Mitä tunnet itse saaneesi irti tästä ja onko suhde Villa Lanteen ja Suomen Rooman-instituuttiin muuttunut niitten aikana?

AK: Joo no voi sanoa näin, että tässä tulee sellainen haikea olo vähän myöskin nyt jo oikeastaan, että kun sitten syksyllä olen siellä Tukholman yliopistossa taas opettamassa... Eli nämä vuodet on olleet todella antoisia, olen saanut todella tehtyä paljon tutkimusta ja saanut näitä kirjoja tehtyä ja työskennellyt upean työryhmän kanssa, ja tutustunut moniin loistaviin tutkijoihin täällä Roomassa, ja oppinut paljon uutta kaikissa konferensseissa ja seminaareissa muilta. Juuri se on se Roomassa asumisen suurin anti, että koska täällä voi nimittäin tavata tutkijoita joka puolelta maailmaa, ja sitten retket instituutin opiskelijoiden kanssa eri puolille Italiaa ovat olleet antoisia ja nuo muistot eri matkoilta inspiroivat sitten tulevana vuosina. Ja vielä voi sanoa, että Ostian raunioista on tullut sitten erityisen rakas kohde, jonne aina haluaa palata...

EP: No aivan varmasti!

AK: Joo eli Katariina Mustakallion kanssa sitten tässä vaan odotamme, että koska pääsemme taas yhdessä Ostiaan, ja voi sanoa, että Villa Lante ja Suomen Rooman-instituutti ovat aina sydämessäni ja muistoissani ja siitä saan kiittää Suomen Rooman-instituutin henkilökuntaa ja kaikkia mainioita kollegoita niin kuin Elinaa, ja ystäviä ja asukkaita ja tutkijoita, stipendiaatteja, opiskelijoita, joiden kanssa on vuosien mittaan saanut kuulla kaikista jännittävistä aiheista joita täällä tutkitaan. Ja haluan kiittää tähän loppuun myös meidän residenssitaitelijoitamme, joiden töitä on saanut ihailta täällä meidän Villa Lanten ateljeessa ja *Roma amor* sanomme, Elinan kanssa.

EP: Kyllä, kyllä sanomme. Kiitos Arja tämä oli tosi hyvä läpileikkaus niin kuin lyhyt läpileikkaus sun työkaudesta instituutin johtajana ja kaunis loppukaneetti ja yhteenveto myöskin. Toivotaan että pian pääsette Ostiaan taas sitten yhdessä Katariinan kanssa ja muidenkin tutkijoitte kanssa.

AK: Kyllä tätä me odotamme, tätä me odotamme.

EP: Kiitos tästä.

AK: Kiitos.

EP: Tämä oli Suomen Rooman – instituutin Parlatorio-podcast, ja sitä voi kuunnella Spotify:ssa, ja muissa yleisimmissä podcast palveluissa.

[musiikkia]